

Піддячий Володимир Миколайович

доктор філософії, старший науковий співробітник відділу андрагогіки
*Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна
Національної академії педагогічних наук України, Україна*

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ТЕОРІЇ САМОКЕРОВАНОГО ТА ТРАНСФОРМАТИВНОГО НАВЧАННЯ

Сьогодні є запит на професійно розвиненого фахівця, здатного розв'язувати складні виробничі проблеми, забезпечуючи суспільний поступ [5]. Актуальність дослідження проблеми професійного розвитку науково-педагогічних працівників обумовлена необхідністю підвищення якості вищої освіти її відповідності сучасним вимогам ринку праці, наукового прогресу та соціально-економічного розвитку суспільства. Разом з цим, це: 1) сприятиме гармонізації психологічної сфери [6] та реалізації особистісного потенціалу науково-педагогічних працівників, їх професійному самовизначенню, самоосвіті, саморозвитку та самовдосконаленню; 2) підвищить мотивацію [4], здатність орієнтуватися не тільки в україномовному, але й в англomовному інформаційному середовищі; 3) сприятиме активному використанню найкращих здобутків [3].

Професійний розвиток науково-педагогічних працівників проаналізовано у контексті теорії самокерованого і трансформативного навчання. З позиції теорії самокерованого навчання науково-педагогічний працівник має високий рівень автономії, мотивації, відповідальності та ініціативи впродовж професійного розвитку. Він визначає свої цілі, потреби, ресурси, стратегії та критерії оцінки його результатів, а також самостійно планує, реалізує, контролює і корегує свою навчальну діяльність. У контексті теорії самокерованого навчання науково-педагогічний працівник має достатній досвід, знання, інтереси та здатності до саморозвитку, щоб бути активним суб'єктом навчання [2].

У контексті теорії трансформативного навчання науково-педагогічний працівник може змінювати свої погляди, цінності, уявлення та поведінку в результаті критичної рефлексії свого досвіду, спілкування з іншими та активної участі в соціальному житті. У контексті цієї теорії, професійний розвиток є процесом трансформації системи орієнтацій, яка складається з смислових схем (конкретні знання, уміння, установки, переконання тощо) та смислових перспектив (загальні парадигми, філософії, ідеології тощо). Система орієнтацій науково-педагогічного працівника формується під впливом культури, мови, освіти, соціалізації та особистого досвіду і визначає, як він сприймає, інтерпретує та реагує на світ. Трансформація системи орієнтацій може відбуватися на трьох рівнях: рефлексія змісту (зміна смислових схем), рефлексія процесу (зміна способів навчання) та рефлексія передумов (зміна смислових перспектив). Для того, щоб трансформація відбулася, необхідно, щоб науково-педагогічний працівник зіткнувся з дезорієнтуючою дилемою, яка порушує його звичні схеми мислення та дії, і вступив у раціональний дискурс з іншими, який дозволяє переглянути власні припущення, висловити свої аргументи, вислухати інші точки зору та досягти консенсусу [1].

Висновки. Результати проведеного дослідження дозволили дійти висновку, що до переваг професійного розвитку на засадах:

– теорії самокерованого навчання можна віднести: а) розвиток особистісних якостей (самостійність, самодисципліна, самовпевненість, самовдосконалення, самореалізація тощо); б) задоволення внутрішніх мотивів (інтерес, цікавість, захоплення, творчість, самовираження тощо); в) адаптація до змінних умов та вимог сучасного світу (глобалізація, інформатизація, конкуренція, неперервність навчання тощо); г) підвищення ефективності та якості навчання, оскільки учень вибирає найбільш релевантні, актуальні та цікаві для себе теми, методи та ресурси навчання.

– теорії трансформативного навчання належать: а) розвиток критичного мислення, рефлексивності, творчості, самооцінки та саморегуляції; б) збагачення життєвого досвіду, особистісного зростання, професійної компетентності та соціальної адаптації; в) формування демократичних цінностей, громадянської свідомості, міжкультурної комунікації та соціальної відповідальності; г) створення умов для неперервного навчання, інноваційності, зміни та розвитку.

Список використаних джерел:

1. Горбунова Л. (2017). Трансформативне навчання дорослих: поворот до «цілісного розуміння» людини. *Філософія освіти*, №1. 97-127. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/29233/Gorbunova.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
2. Журавська, Лариса. (2018). Функціональна модель самокерованого автономного навчання студентів. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*. 51-57. URL: https://www.researchgate.net/publication/330350409_FUNKCIONALNA_MODEL_SAMOKEROVANOGO_AVTONOMNOGO_NAVCANNA_STUDENTIV
3. Піддячий В. М. (2016). Методика саморозвитку англomовної компетентності майбутнього педагога в контексті європейських орієнтирів. *Молодь і ринок*, 10 (141), 65–69. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/706073/>
4. Піддячий В. М. (2019). Психологічні умови формування громадянської компетентності майбутніх педагогів. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. Вип. 1 (15), 77–86. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/718177/>
5. Піддячий М. І. (2019). Сутність формування компетентностей старшокласників. Реалізація компетентнісно орієнтованого навчання в освіті: теоретичний і практичний аспекти: Зб. наукових праць за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 4 листопада 2019 р.). Київ: Пед. думка. С. 269. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/718737/>
6. Піддячий М. І. (2020). Ключові компетентності старшокласників: організація здорового способу життя. *Науковий часопис Нац. пед. ун-ту імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. Київ, Вип. 3. С. 316. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/32901>